

İçerden yazmak...

Geschrieben von: Erkiner

Donnerstag, den 23. Januar 2014 um 18:04 Uhr -

Engin Erkiner: Mahkeme isterse yazara ceza verir. Bunun için gerekçe bulmak zor değildir ve yıllar önce Aziz Nesin'in tam bir Nesin'lik ceza alması örnek olarak verilebilir.

Komünizm propagandasının suç olduğu yıllar ve Nesin'in kitabına matbaada polis tarafından el konuluyor. Ardından hakkında dava açılıyor, suçu da yayın yoluyla komünizm propagandası yapmak...

Aziz Nesin mantıklı bir savunma yapıyor ve konuya bu kitapta suç unsuru yoktur noktasından değil de başka bir yönden giriyor: bu kitaba matbaada polis el koyduğu için kimse okumamıştır ve dolayısıyla da propaganda yapılmış sayılamaz.

Mahkeme şöyle bir çözüm buluyor: o yıllarda matbaalarda dizgiciler ve kalıpcılar vardı. Bunlar kitabı zorunlu olarak okumuşlardır, dolayısıyla en az iki kişiye propaganda yapılmıştır gerekçesiyle Aziz Nesin'e ceza veriliyor.

Bugün daha "modern" gerekçeler kullanılıyor, yazar ve gazeteciler örgüt üyesi, militan gibi gerekçelerle ağır cezalar alıyorlar.

İçerden yazmak...

Geschrieben von: Erkiner

Donnerstag, den 23. Januar 2014 um 18:04 Uhr -

2.9.2013 itibariyle Türkiye'de 6'sı imtiyaz sahibi ve yazı işleri müdürü olmak üzere 68 gazeteci cezaevinde bulunuyor. Hapishanedeki gazeteciler sıralamasında Türkiye dünyada ön sıralarda bulunuyor. Ne ki, gazetecilerin öldürülmesi ve tutuklanmasında sadece devletin rolü bulunmuyor. Gazeteciler için tehlikeli kabul edilen farklı ülkelerdeki durum da bunu gösteriyor.

Ülkelerden birisi Brezilya'dır. Aslı Erdoğan, bu ülkeyle ilgili olarak, Kırmızı Pelerinli Mandarin romanında, kokain kaçakçılığının boyutlarını anlatır. Uyuşturucu patronlarının bu denli etkin olduğu bir ülkede, bu insanlara dokunan herhangi bir haber yapan gazetecinin hayatı tehlikede demektir. Bu ülkede cinayet sıradan bir iş sayılır.

Rusya Federasyonu da gazeteciler için tehlikeli bir ülke kabul ediliyor. Bu ülkede gazeteci, yazar ve insan hakları aktivisti Anna Politkovskaya uzun süre Çeçenistan ile yaptığı haberlerle ilgili olarak tehdit edildi, bu nedenle bir süre Viyana'da kalmak zorunda kaldı ve ülkesine döndükten sonra eski çizgisini sürdürünce faili meçhul bir cinayette öldürüldü. Politkovskaya, Putin yönetimini Çeçenistan'da yürüttüğü vahşi savaş ve yoğun insan hakları nedeniyle eleştiriyordu. Bu cinayet, geçmiş yıllarda Kürt gazetecilerin faili meçhul infazlarını hatırlatıyor. Ek olarak, Türk aydın, gazeteci ve yazarlarına baskı yapılıyor, hapis cezası hafif uygulamalardan birisi olarak hayata geçiyordu.

Bir ülkede sadece gazeteciler ve yazarlar hapse atılmaz ve çeşitli baskılar görmez. Genel bir baskı ortamı vardır ve gazeteciyle yazar da bundan payına düşeni alır. Rusya Federasyonu ile Türkiye bu yönden birbirine benzer. Rusya'da Hodorkovski örneğinde olduğu gibi, devletle sorun yaşayan milyoner bile olsa bir yolu bulunur ve ağır hapis cezasına çarptırılır. Bizde Gezi eylemcilerine otelini açan Koç Holding'i denetlemek için çok sayıda vergi memuru gönderilmesi gibi...

İşine son verilen gazete yazarları, kapatılan yayınevleri, el konulan kitaplar, tutuklanan gazeteciler ve yazarlar baskı rejimlerindeki tipik görünümlerdir.

Kısa süre önce Uluslar arası Basın Özgürlüğü Ödülü dört gazeteciye verildi. Aralarında Posta Gazetesi yazarı olan ve darbecilik suçlamasıyla 15 yıl ceza almış olan Nedim Şener de bulunuyor.

Diğer üç gazeteci ise Vietnam, Ekvador ve Mısır'dan...

İçerden yazmak...

Geschrieben von: Erkiner

Donnerstag, den 23. Januar 2014 um 18:04 Uhr -

Nguyen van Hai Vietnam'da insan hakları ihlallerini yazması nedeniyle "devlet düşmanı propaganda yapmak" suçlamasıyla 12 yıl hapse mahkum oldu. (Bizde önceki yıllarda verilen "bölücülük propagandası yapmak" cezasıyla benzerlik gösteriyor. Gazeteci devletin hoşuna gitmeyen yazarsa devlet düşmanı olur ve hakkında gereken yapılır.

Bassem Yusuf ise Mısır'da hükümeti eleştirdiği için baskı ve tehdit altında yaşamak zorunda bulunuyor. Şimdilik en azından yaşıyor, diyelim.

Janet Hinostroza ise Ekvador'da televizyon programcısı olarak çalışıyordu ancak polisteki rüşvet ve kaçakçılık olaylarının üzerine gidince programına son vermek zorunda kaldı.

Gazeteci güvenlik güçleriyle iyi geçinirse kendisi için iyi olur. Aksi durumda bir gösteride fotoğraf çekmeye çalışırken kafasına gaz kapsülü isabet edebilir ya da polisin saldırısına uğrayabilir. Burada polisin suçu yoktur, gazeteci olduğunu anlamamıştır. Gerçekte ise gayet iyi bilmektedir ve hedef olarak saldırmaktadır.

Bizde çok değil on yıl kadar önce Ermeni soykırımından söz etmek suçtu. Bu konuda yazanlar hakkında ceza davaları açıldığı gibi, mahkemeleri sırasında değişik grupların saldırısına da uğrarlardı. Sonuçta da hapis cezası alıp, hapis haneye girerlerdi..

Rusya Federasyonu'nda da 19. yüzyıldaki Çerkez soykırımından söz etmek suçtur.

Bizde çok değil on yıl önce Kürt halkına yapılanları açık olarak yazmak cesaret ister ve genellikle gazetecinin infazı ya da hapse atılmasıyla sonuçlanırdı.

Benzeri bir durum şimdi Rusya Federasyonu'nda yaşanıyor. Çeçenistan'daki çok sayıda infaz biliniyor, ama çok azı açık olarak yazılabiliyor.

İçerden yazmak...

Geschrieben von: Erkiner

Donnerstag, den 23. Januar 2014 um 18:04 Uhr -

Burada söz konusu olan sadece gazeteler ve televizyonlar değildir. Sosyal medya da artan oranda bilgi kaynağı olarak ortaya çıkıyor.

Sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte Facebook ve twitter da artan oranda denetlenmeye başlandı. Yalan haber yaymak, hoşla gitmeyen haber yazarları ve bunları paylaşanları izlemek için daireler oluşturuldu, elemanlar alındı.

Sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte herkes kendi çapında bir yazar oldu denilebilir. Kimisi kısa kimisi uzun, kimisi doğru kimisi saçma sapan yazıyor; ama eskisiyle karşılaştırılmayacak kadar sayıda fazla kişi yazıyor. Bunların denetlenmesi, gerektiğinde haklarında soruşturma açılması ve tutuklanmaları gerekiyor. Mahkemeler de –öyle uygun görüldüğü için- ceza yağıdırıyorlar.

Burada şu sorulabilir: Rusya Federasyonu ve Türkiye’de çok sayıda televizyon kanalı ve gazete de dahil olmak üzere büyük kitle iletişim araçları ellerinde olan iktidarlar, basınının her çeşidi üzerinde böylesine sıkı bir denetime neden ihtiyaç duyuyorlar?

Bir toplumda gerçeğin yeniden üretimi nasıl gerçekleşir? soru buradadır.

GERÇEK VE ÜRETİLEN GERÇEK

Olay olur ama aynı şekilde duyulmayabilir. Olan olay ya hiç duyulmaz ya da o kadar bozularak duyulur ki, gerçekte olanla duyulan arasında fazla ilişki kalmaz.

Gerçekte olanın olduğu sanılan durumuna getirilmesinde medyanın büyük rolü vardır. Bir bölüm gazeteci ve yazar üretilmiş gerçeklik için çalışırken, başka bir bölüm de gerçekte olanı savunur, duyurmaya çalışır.

İçerden yazmak...

Geschrieben von: Erkiner

Donnerstag, den 23. Januar 2014 um 18:04 Uhr -

Gerçek ile üretilmiş gerçek arasındaki farkın hangi boyutlara varabileceğini son olarak Gezi Direnişi sırasında gördük. On binlerce insan sokaktayken bazı haber kanalları penguen belgeseli yayınlıyor, bazıları ise gerçek durumu haberleştiriyordu.

Gerçekle üretilen gerçek arasındaki mücadele aynı zamanda medyada iç savaş demektir. İktidarın ya da malum çevrelerin hoşuna gitmeyen haberler yapan, yazılar yazanlar işten atılırlar, ek olarak hapishaneye bile girebilirler.

Gerçeğin gazetecileriyle üretilen gerçeğin gazetecileri bu mesleğin ahlakına farklı yönlerden yaklaşırlar.

Gazetecinin başlıca işi olanı duyurmak ve bu temelde kendi yorumunu yapmaktır. Yoruma katılmayabilirsiniz ama gazeteci kendi yorumunun yanı sıra gerçekte olanı olduğu gibi aktarmakla yükümlüdür.

Üretilen gerçeğin gazetecisi ise, yorumunu gerçekte olana göre değil, olanı yorumuna göre şekillendirir. Başka bir deyişle olanı yeniden ve kendisinden istenildiği gibi üretir.

Bu tür gazetecilerin değişik nedenlerle hapishaneye düşen öteki tür gazetecileri yok sayması, hatta onlarla ilgili olarak “gazeteci ya da yazar değil, teröristtirler” söylemine itibar etmesi normaldir. Çünkü hapisteki eski meslektaşına baktığında, onda kendi yalanını görecektir. Bu nedenle yok saymak en iyisidir.

HAPİSTEKİ YAZARLAR

Hapisteki yazarların içeriğini belirlemek oldukça zor, çünkü soru, yazar kimdir,

İçerden yazmak...

Geschrieben von: Erkiner

Donnerstag, den 23. Januar 2014 um 18:04 Uhr -

---

sorusunda düğümleniyor. Yazar, yazmayı ihtiyaç haline getirmiş, yazmadan yaşayamayan insan demektir. Ülkemizde yazarak hayatını kazanabilen çok azdır. Eskiden Aziz Nesin ve Yaşar Kemal dışında kimse yoktu. Çok sayıda yazar ve şair için hayatlarının en önemli faaliyeti yazmaktı ama geçimlerini başka yoldan sağlardı. Sadece bir örnek olarak Türkçenin önemli şairlerinden Cemal Süreya maliyede müfettişti. Sonraki yıllarda yazarak yaşamını sürdürenlerin sayısı artmış olmakla birlikte yine de oldukça azdır.

Köşe yazarları, gazeteler için araştırma ve dizi yazılar yazanlar da yazardır. Bu alanda hiç yazmamış olmalarına karşın şiir, roman, öykü kitapları yayınlamış olanlar da –edebiyat kategorisinde- yazardılar.

Çok sayıda insan hapisanede yazıyor. Dışarıdayken ne oranda yazardılar, önemli değil; içerde yazıyorlar.

Bu arkadaşların yazarlıkla ilgili ciddi sıkıntıları var. Bunların bir bölümü içinde buldukları konuma özgüdür, bir bölümü ise dışarıdaki yazarlarla ortaktır.

Öncelikle “hapisane edebiyatı” belirlemesiyle yapılan bir haksızlığı belirtmek gerekir. Edebiyatı üretildiği mekana göre sınırlandırmak doğru değildir, ama bu belirleme hapisanelerle sınırlı da değildir. Önceki yıllarda “yurt dışı edebiyatı” ya da “gurbet edebiyatı” diye bir tür de ortaya atılmıştı. Burada kastedilen, ülke sınırları dışında üretilen Türkçe edebiyattı. Bu tür isimlendirmelerin söz konusu türü aşağılamak için yapıldığını belirtmek gerekir. Evet, gerek hapisanelerde ve gerekse de önceki yıllarda ülke dışında kalitesiz ürünler ortaya çıkmıştır. Ne ki, bunlardan hareketle özel bir isimlendirme yapılması gerekmez. Sanki ülkede yaşayan ve yazmakla uğraşan insanların da önemli bölümü kalitesiz yapıtlar üretmiyorlar mı?

Edebiyat, nerede üretilirse üretilsin, ikiye ayrılır: kaliteli ve kalitesiz edebiyat. Yazar da bu bağlamda iki çeşittir: kaliteli ve kalitesiz yazar. Geçmişte “emekçi yazar”, “devrimci yazar” gibi belirlemeler daha sık kullanılırdı. Yazarın başına başka kelime eklendiği zaman, bu durum yazarın yeterli olmadığını ya da kalitesizliğini gösterir.

Hapisanedeki yazarlar için de aynı kıstas geçerlidir ve bu sorun hapisanelere özgü değildir.

İçerden yazmak...

Geschrieben von: Erkiner

Donnerstag, den 23. Januar 2014 um 18:04 Uhr -

Her insan görüş alışverişi içinde gelişir ya da insanın gelişmesi ve üretmesi içinde bulunduğu çevre tarafından önemli oranda etkilenir. Hapishanede yazan bir insanın bu konudaki olanakları hayli kısıtlıdır. Eğer görüşebildiği öteki mahpuslar arasında kültür düzeyi ileri ve yazmak konusunda deneyimli olanlar varsa, ki bu önemli bir şanstır, bu açığı kapatabilir. Aksi durumda dışarıda istediği kişilerle haberleşebilmesinin tek yolu mektup olmaktadır.

Mektup yazmak, eğer gerektiği gibi ele alınırsa, ayrı bir edebi türdür. Geçmişte kalmış, internet nedeniyle gittikçe daha az kullanılan bir yazı türüdür ve muhtemelen en fazla hapishanedekiler ya da başka iletişim aracı bulunmayanlar tarafından kullanılmaktadır.

Mektupların özenle yazılması ve yazılan çoğunlukla belirli bir kişiye onun tarafından özenle biriktirilmesi, belki yıllar sonra yayınlanması olanağını doğurabilir. (Bu satırların yazarı 35 yıl önce değişik hapishanelerden aynı kişiye yazdığı mektupları yakında yayımlayacak.) Tabii hapishaneden mektupların yayımlanması için bunların büyük bölümünün günlük olayların ötesinde bir içeriğe sahip olmasını gerektirir.

Bir başka konu, hapishanede üretilenlerin yayımlanmasıyla ilgilidir. Yayınevlerinin bu yapıtlara iyi gözle bakmadıkları ve üzerlerinde değerlendirme bile yapmadıkları doğrudur, ancak bu ilgisizlik dışarıdaki yazarların önemli bölümü için de geçerlidir. Yayınevleri öncelikle para kazandırabileceğini düşündükleri yapıta bakıyorlar. Okur sayısının az olmasının yanı sıra devletin de yayıncılık alanına hemen hiç destek vermemesi söz konusu... Bu durumda bu açmazdan nasıl çıkılabilir, bilmiyorum.

İçerde yazanların büyük bölümünün politik nedenlerle hapsedildiklerini biliyorum. Bu durumda ilk yapıtlarının genellikle eski politik tecrübeleri çerçevesinde olması normaldir. Örgütsel ve kişisel hayatlarını değerlendiriyorlar ve neden bilmem –dışardakiler de bunu yapıyor- konuyu doğrudan anlatmak yerine, onu –genellikle- romanlaştırıyorlar. Burada roman büyük oranda kurmacaya dayanmıyor, daha çok bir form olarak ortaya çıkıyor. Bu durumda doğrudan anlatmak yerine neden romanlaştırmak tercih ediliyor, anlamak zor. Bazı isimlerden açık olarak söz edilmek istenmiyorsa bunlar değiştirilebilir, ama anlatım yine de doğrudan olur. Böyle bir anlatım daha özgün ve daha ilgi çekicidir.

Başlangıç genellikle bu çerçevede olmakla birlikte yazmayı sürdürenler için giderek başka konular da gündeme gelir. Bunlar ne oranda yayımlanır, söylemek zor, ama büyük

İçerden yazmak...

Geschrieben von: Erkiner

Donnerstag, den 23. Januar 2014 um 18:04 Uhr -

---

bölümünün dar bir çevrede kalacağını tahmin etmek zor alması gerek.

Yazar, yayınlansın diye yazmaz, önce kendisi için yazar ya da yazmaya ihtiyaç duyduğu için yazar. Yayılanabilirse iyi olur, olmazsa da, ne yapalım...

Bu yazı Mahsus Mahal Dergisi'nin 21. sayısında Gazeteci ve Yazarların Sansürle İmtihani başlığıyla yayınlandı.